

Autoorganització, contrapoder i identitat

Conscienciació social contra 'comunicació social'

Iñaki Gil de San Vicente

1. COMUNICACIÓ I VERTICALITAT
2. COMUNICACIÓ I MERCADERIA
3. COMUNICACIÓ I ALIENACIÓ
4. PREMSA, PROPIETAT I ESTAT
5. CONSCIENCIACIÓ O COMUNICACIÓ
6. AUTOORGANITZACIÓ I CRÍTICA
7. CONTRAPODER, PRAXI I IDENTITAT
8. EUSKAL HERRIA COM A EXEMPLE

A principis de febrer del 2008 vam celebrar en aquest mateix lloc una xerrada debat sobre els anomenats *mitjans de comunicació social*. La meua ponència portava el títol de *Prensa, arma de constrainsurgència*, i podeu llegir-la i criticar-la buscant-la a Internet. El quart apartat es titula «Indústria politicomediàtica i Estat», i constitueix el centre teòric de tot el text. Ara i aquí, vull avançar algunes de les seves tesis bàsiques per, després, proposar determinades idees sobre què fer davant d'aquesta indústria politicomediàtica per tal que les debatem entre tots i totes.

Molt resumidament, l'experiència ha mostrat que, davant de la indústria politicomediàtica, com a alternativa només hi ha lloc per a una pràctica conscienciadora basada en la interacció de sistemes autoorganitzats que funcionen com a contrapoders en la lluita informativa, la qual tingui com a objectiu central ampliar la identitat de les persones, els col·lectius, les classes i les nacions explotades.

1. COMUNICACIÓ I VERTICALITAT

1. El concepte de *mitjans de comunicació social* és trampós perquè fa la sensació que aquests faciliten la comunicació multidireccional entre les persones, quan en realitat es tracta d'una *comunicació* unidireccional i vertical, de dalt a baix, del poder als receptors passius, que no tenen mitjans de resposta. Si ens hi fixem, els mitjans només publiquen una molt reduïda quantitat de «cartes al director», d'aportacions i de crítiques de la gent, i la immensa majoria són laudatòries, amb lloances o aportacions que milloren la fama del mitjà que les publica. Fins i tot quan surten crítiques serioses i rigoroses, són petites. Però el fonamental és que es publiquen en paper i surten a la ràdio o a la televisió no pel que diuen, sinó per millorar la imatge *democràtica* del mitjà afectat, per mantenir la ficció d'*imparcialitat* i *objectivitat* del mitjà de premsa. Des de fa molt de temps, se sap que la propaganda és més efectiva quan disfressa la manipulació i la mentida sota una pàtina de veritat, de pluralitat i de tolerància.
2. He posat en cursiva la paraula *comunicació* per ressaltar el seu doble sentit, ja que, d'una banda, els mitjans sí que comuniquen algunes coses, per exemple, avisos de les institucions, dels ministeris i de l'Estat, de les empreses, etc., sobre qüestions que la gent afectada ha de saber perquè són necessàries per al desenvolupament normal del sistema capitalista en totes les seves facetes. D'altra banda, però, aquests avisos són una part molt petita de la resta de la *comunicació* que emet el mitjà, que no és altra cosa que el conjunt de *notícies, fets, curiositats, etc.*, que el mitjà vol comunicar al seu públic. El mitjà comunica el que vol, selecciona una part del que li arriba per via de les agències internacionals de premsa o del que ell mateix ha redactat, rebutjant-ne una altra gran part. *Cuina*, embolcalla, presenta i ofereix allò seleccionat de manera que agradi al públic al qual ven aquesta *notícia* i de manera que orienti les seves preocupacions, els seus dubtes i les seves inquietuds per uns senders comercials, polítics i culturals idèntics en el fins als del mitjà de què es tracta.
3. El que entenem com un «fet» que ha succeït a qualsevol lloc —un terratrèmol o l'encariment dels preus de l'alimentació, per exemple— és transformat de tal manera que al final apareix com a *notícia* només després de ser convenientment *treballat* per la indústria mediàtica. Ja s'ha criticat sobrerament aquesta dinàmica com per repetir-la aquí. Ara ens interessa destacar que aquesta *notícia* és presentada dins d'un missatge general que reforça la ideologia dominant, que impedeix qualsevol

possibilitat de conscienciació revolucionària, o de reflexió crítica, aïllant la *notícia* del context sociohistòric, etc. Segons les necessitats del negoci politicomediàtic, la *notícia* serà presentada de forma sensacionalista, macabra, sensiblera i emotiva, intimidatòria i carregada de ressonàncies catastrofistes, i amb pretensions de científicitat neutral i asèptica, fins i tot progressista. Són els interessos econòmics i polítics de cada indústria concreta els que determinen com s'ha de vendre la *notícia*, com es presenta, on es col·loca per cridar l'atenció o perquè passi desapercebuda per a la majoria de la gent, si és que no hi ha més remei que treure-la a l'aire o al paper.

4. El mitjà selecciona la seva oferta d'acord amb un criteri elemental: assegurar la seva continuïtat com a negoci, com a empresa. Cap periòdic, revista, ràdio, televisió, etc. pot sobreviure gaire temps amb pèrdues, amb una caiguda en les vendes, ingressant menys diners dels que gasta en la producció de les *notícies*. Si ingressa menys diners, tard o d'hora caurà en bancarrota. Té diversos recursos per evitar-ho: augmentar l'explotació dels seus treballadors —des dels periodistes fixos fins als precaritzats, passant per la resta—, incrementar els anuncis i la propaganda, reduir la qualitat del paper i de les despeses d'impressió, demanar ajuda a les institucions, sol·licitar préstecs, fusionar-se amb altres mitjans per abaratir costos, fer promocions i ofertes especials per augmentar les vendes, etc.

2. COMUNICACIÓ I MERCADERIA

5. A mesura que la llei de concentració i centralització de capitals pressiona sobre la indústria politicomediàtica, es van tancant petits mitjans o aquests són absorbits per altres indústries més grans, primer a escala estatal-nacional —de fronteres cap endins—, i més endavant a escala internacional i mundial: els anomenats *mitjans globals*, que monopolitzen el mercat mundial de la producció no només de *notícies*, sinó també d'allò que s'anomena *cultura*. Els mitjans globals també mercantilitzen i industrialitzen la totalitat dels sentiments humans bàsics, com hem dit, en resposta a l'imperatiu ineluctable format per la dialèctica entre la necessitat del màxim benefici i la necessitat de superar la creixent competència. Si ens hi fixem, totes les mesures que poden prendre's al respecte són típicament empresarials, capitalistes.

6. Són mesures empresarials perquè les lleis de l'economia capitalista també afecten els mitjans per la simple raó que són una indústria especial, una indústria politicomediàtica, politicoadocrinadora. Anem a pams. És una indústria perquè produeix una mercaderia: un periòdic, una revista, un programa de ràdio o televisió, un llibre, música, cine, teatre... i fins i tot això que anomenen *cultura*. Com s'aprecia, quan parlo de *mitjans de premsa* els introdueixo fins a la producció de *cultura*. Això ho explicaré més endavant. Ara m'he d'aturar en la qüestió següent: què és el que fabrica aquesta indústria, quina és la mercaderia que ha de vendre. Sabem que una mercaderia és quelcom que no existeix en la naturalesa, quelcom que és fabricat per una indústria capitalista per ser venut en el mercat a un preu superior al seu cost de producció, un preu superior que garanteix l'obtenció d'un benefici al final del procés sencer.

7. Tota mercaderia té un valor de canvi, que, sense entrar ara en detalls, és el preu que ha costat fabricar-la. En aquest cas, es tracta d'un periòdic, un telenotícies o un llibre, els quals es canvien per una quantitat de diners. Però aquest preu ha de ser augmentat per l'empresari per extreure un benefici si vol seguir guanyant-hi diners. És a dir, ha de vendre la mercaderia per sobre del seu preu real, ha d'enganyar el comprador fent-li creure que aquella mercaderia val més del que val realment. Per això hi ha la propaganda, el màrqueting i altres mentides que incrementen artificialment l'altre component de la mercaderia, el seu valor d'ús. En general, una mercaderia es compra per usar-la: un martell per clavar o per colpejar, i un disc per escoltar-ne la música, o per regalar-lo, etc., encara que algunes mercaderies es compren per revendre-les a un preu superior, o es revenen després d'haver-les usat per recuperar una part (o tot) del que s'hi gastat, cosa que també es fa amb força productes de la indústria politicomediàtica.

8. Tota mercaderia es fabrica responnent a dues raons dialècticament unides: la de satisfer una necessitat social que en el seu inici va ser *natural*, i la de crear necessitats artificials més grans per vendre més, per crear més necessitats que, al seu torn, exigeixin més mercaderies, i així formant una espiral esbojarrada que, juntament amb altres raons, acaba en la crisi. Aquesta necessitat cega porta el capitalisme a l'absoluta mercantilització de tot allò existent, de la vida mateixa, de la naturalesa, dels sentiments, dels odis, de l'afectivitat i del que és emocional, de la sexualitat i del que

és eròtic. Res pot restar sense ser mercantilitzat, desnaturalitzat com a valor de canvi amb un valor d'ús, per mínim i artificiosos que sigui. La indústria politicomediàtica és una de les més actives en aquesta mercantilització de la vida, ja que es mou en una realitat especial, complexa i total: la de la unió entre la subjectivitat humana i l'objectivitat social. Mentre que, per exemple, la producció d'excavadores pesades té un mercat molt concret, la producció d'això que s'anomena *notícia* afecta directament la vivència subjectiva i objectiva de la societat sencera. Per tant, aquesta indústria està obligada cegament a mercantilitzar fins i tot l'ànima, si existís —i, com que no existeix, està obligada a crear ànimes artificials, fictícies, però que es venen com reals.

9. Per norma general, la necessitat d'informació és consubstancial a l'espècie humana i a totes les espècies vives, perquè la informació del que passa a l'exterior és una de les bases de la supervivència. S'han de conèixer com més millor els riscos i les incerteses, els perills, les fonts de recursos exoenergètics, les fonts d'ajuda i de suport, d'estalvi energètic, etc. Però aquesta necessitat biològica, en el cas de l'espècie humana, està determinada socialment, de manera que és més una «necessitat social» que biològica. Són les relacions socials de producció i la propietat privada o pública de les forces productives les que structuren el contingut social de la «necessitat d'informació». Més encara, en tota societat basada en l'explotació, en l'opressió i en la dominació de la majoria per la minoria propietària de les forces productives, la informació no només està controlada per la minoria, sinó que es converteix en adoctrinament, en actualització permanent de la ideologia del poder, en reforçament i ampliació de les alienacions i del fetitxisme.
10. La classe, el patriarcat i la nació dominants van imposar un monopoli quasi absolut en tot allò relacionat amb la informació social, de manera que, molt aviat, en la història humana recent, va esdevenir adoctrinament. Tota societat ha de reproduir les seves condicions de producció, ha de reproduir-se ella mateixa. Les relacions de poder internes en aquesta societat han de reproduir-se al mateix temps que es reproduïen les condicions de producció i les relacions socials perquè formen una unitat. El poder es reproduïx perquè, a la vegada, es reproduïen les forces productives i les relacions socials. Les persones, les classes treballadores, les dones, els

pobles explotats han de ser reproduïts segons les necessitats del poder que els explota.

3. COMUNICACIÓ I ALIENACIÓ

11. D'aquesta manera, des de fa temps, s'ha establert una unitat de fons entre els mitjans d'adoctrinament i de formació de personalitats submises i obedients —que accepten passivament la seva explotació i fins i tot hi col·laboren—, i els estats i poders existents en el seu temps. Éssers servils i individualitzats al màxim, que no són capaços d'entendre la naturalesa social de l'espècia humana, la seva solidaritat comunitària bàsica, perquè només funcionen mecànicament com a mercaderies cegues a disposició de les forces incontrolables de la compravenda material i simbòlica. Si ens fixem en la història, les comunitats humanes precapitalistes han resistit, en la mesura de les seves forces, a la victòria definitiva del mercat i del fetitxisme mercantil, defensant d'alguna manera la seva solidaritat comunitària davant dels atacs de les minories propietàries i dels poders estrangers, ambdós en aliança freqüent. Els sistemes educatius i d'adoctrinament imposats per les minories vencedores buscaven esclafar aquesta solidaritat col·lectiva, comunitària, per destruir tota resistència al seu nou poder.
12. Que ara es denomini *mitjans de comunicació* als sistemes d'adoctrinament només indica la preocupació del poder per amagar la dinàmica opressora, ja que si alguna cosa confirma la història de la dominació social és que el pur terror és, a la llarga, menys eficaç que una síntesi d'alienació i por, de consens i de coerció. Amb el capitalisme s'ha fet un pas significatiu en el millor dels sistemes de manipulació ja que, per primer cop en la història, la violència crua i pública s'amaga rere la ideologia burgesa de la «llibertat individual» entre persones que estableixen un contracte de treball en el qual un, l'empresari, posa els mitjans de producció i l'altre, el treballador, posa la seva força de treball.
13. Oficialment, estem davant d'un *lliure contracte* en el qual cada part és conscient del que cedeix i del que guanya perquè cada part és lliure d'acceptar-lo o no. Aquesta falsa llibertat impedeix veure les relacions

estructurals i objectives d'exploració social. Una de les premisses fonamentals per tal que aquesta llibertat falsa sigui acceptada socialment és que la classe treballadora sigui educada com a mercaderia, que visqui i actuï mecànicament com a simple mercaderia subjecta als alts i baixos del mercat, tot resignant-s'hi. Per aconseguir-ho, el capitalisme ha de destruir tota unitat col·lectiva de la classe treballadora, tota identitat comunitària del poble oprimint que es resisteix a la seva destrucció i desaparició en el mercat capitalista. El procés històric d'acumulació originària de capital a Europa —i a escala mundial, encara avui dia— es caracteritza, entre altres coses, per destrossar les bases materials de vida, de pensament i de consciència col·lectiva substituïnt-les per l'atomització de l'individualisme mercantilitzat.

14. Fabricar humans mercantilitzats requereix que, des que neixen i fins que moren, visquin en un context ideològic i social dominat pel valor de canvi i pel fetixisme de la mercaderia i pel fet que les persones som reduïdes a coses, i les coses, les mercaderies que fabriquem, adquireixen el rang de persones. Flotant a la deriva en un univers del no-res, sense referents ni suports col·lectius i comunitaris, la persona-mercaderia, cosificada, només té com a referència la indústria políticomediatàtica i les ordres del poder establert. Només elles poden consolar-la una mica en les inacabables hores de desorientació i angoixa inherents a tota existència passiva i inerta, que depèn d'estímul, ordres i comunicats del poder, del mercat.
15. La indústria políticomediatàtica fabrica massivament aquestes ordres i aquests estímuls, inunda el temps burgès amb tota sèrie de reclams, incitacions i exigències consumistes, freqüentment subliminals, sempre plenes de manipulacions afectives i emotives, que destil·len obertament una hipersexualitat masculina agressiva, quan no violenta, i que sotmet les persones a un terrorisme simbòlic sobre la imatge inconscient del propi cos. D'aquesta manera, a l'angoixa de tota vida assalariada, s'hi afegeix el sentiment induït de subvaloració d'un/a mateix/a pel fet de no poder complir els mínims definits pel poder burgès sobre bellesa i imatge, nivell d'ostentació i consum, aparença de felicitat i triomf a la vida, etc.
16. No obstant això, buscant crear un estat de *normalitat* obedient, el sistema només aconsegueix multiplicar les frustracions i les misèries personals, els sentiments de fracàs vital. Per frenar aquest deteriorament innegable de

l'estructura psíquica de les masses, el capitalisme accelera esbojarradament i irracionalment el procés sencer de mercantilització, precipitant l'espiral de la insatisfacció profunda no assumida conscientment. Tot això repercuteix en la proliferació d'innombrables desacoblaments entre les exigències productives i la capacitat psicosomàtica de producció de la gent. Només hi ha dues formes de sortir d'aquest empantanegament: mitjançant la conscienciació revolucionària o mitjançant la definitiva subsumció de la persona alienada en el remolí triturador de la *normalitat*.

17. Els mitjans de premsa i de *comunicació* juguen aquí un paper central, ja que, d'una banda, són els encarregats de reactivar en tot moment la mercantilització subjectiva per reforçar la trituradora burgesa. De l'altra, aquesta indústria politicomediàtica domina, cada cop més, el mateix procés educatiu des de la primera infància mitjançant el control de les editorials, els programes i els mitjans pedagògics, fiscalitzant així el cicle vital complet, ja que unes poques transnacionals d'aquesta indústria monopolitzen el gruix dels mitjans de producció de pedagogia burgesa, en estret contacte amb els dèbils Estats dependents o amb els mitjans Estats semiimperialistes. I per últim, una branca concreta d'aquesta indústria s'ha especialitzat en la indústria del control social, de la vigilància selectiva i de part de les repressions de tota índole, branca unida amb mil llaços econòmics, polítics i ideològics amb els aparells repressiu estatals.

4. PREMSA, PROPIETAT I ESTAT

18. Però el que és fonamental, allò previ i decisiu, és que aquestes transnacionals han sorgit sobre la mercantilització i la fetitxització objectiva i subjectiva de la civilització capitalista, i a la vegada les reforcen. Es tracta d'un sistema complex i interactiu en les seves parts, que funciona totalitàriament de manera que no es pot cometre l'error de separar artificialment les causes dels efectes, no es pot destriar què és l'ou i què és la gallina. En aquesta totalització sistèmica l'Estat ha jugat i juga un paper clau, de la mateixa manera que, segons els casos, el juguen les Esglésies, associacions burgeses de tot tipus, fundacions i entitats subvencionades per la classe dominant, etc. Des d'aquesta perspectiva, el que denominem *mitjans de comunicació* són simples instruments de suport als mitjans de fetitxització, són part inserida en aquests mitjans d'alienació massiva.

19. De la mateixa manera que l'Estat intervé a favor de tal o tal fracció burgesa, protegint certs negocis, ajudant-los, intervenint en el mercat, negociant internacionalment, etc., fa exactament el mateix, o més, amb la indústria mediàtica, perquè és conscient de la seva vàlua especial en la producció de l'alienació ideològica i sociopolítica, a més de la dels beneficis econòmics. L'Estat vigila amb atenció especial que no existeixi una premsa d'esquerra, revolucionària, una premsa diferent en tots els aspectes i que, a més de fer la competència al monopoli capitalista de l'adoctrinament, sobretot conscienciï les explotades i els explotats, que els ajudi a superar la seva alienació i a independitzar-se del fetixisme social.

20. L'intervencionisme estatal en la indústria mediàtica fa un salt qualitatiu quan es tracta de reprimir les lluites d'alliberament nacional i social dels pobles que aquest Estat oprimeix, quan ha de vigilar la seva cohesió estatonacional, quan ha de potenciar i adequar el seu nacionalisme opressor i imperialista, i quan ha de procurar no perdre el seu estatus internacional, el seu lloc en la jerarquia imperialista (si és que hi pertany). Cap Estat burgès és aliè a la producció del nacionalisme de la seva classe dominant. Intervindrà amb més intensitat en els moments de crisi del seu poder nacional, però mai deixarà de vigilar com evoluciona aquesta ideologia entre les classes explotades. I si oprimeix i explota altres nacions, la seva vigilància serà permanent, continuada, però en una doble direcció: a favor del seu nacionalisme imperialista i simultàniament en contra de la identitat nacional del poble o pobles que explota. Per a ambdós objectius li resulta imprescindible comptar amb la intervenció diària massiva de la indústria politicomediàtica.

21. En aquestes, i en altres circumstàncies, és quan es demostra l'íntima fusió politicoempresarial d'aquesta indústria. Grups empresarials concrets opten per tal o tal opció politicoestatal, amb les seves corresponents aliances amb els grans partits. Alhora, en el capitalisme actual, aquests grups estan més o menys internacionalitzats o tenen relacions estretes amb altres de més poderosos, depenent d'ells per poder transmetre determinades *notícies*, programes, edicions especials, etc. S'ha format, així, una espècie de poder simbolicomaterial que ja no pot ser simplificat sota el nom de *quart poder* perquè, en realitat, està ramificat entre totes les diferents formes que adquireix el poder capitalista com a tal, com a unitat

estratègica de classe i entre les múltiples formes específiques que adquireixen els subpoders i micropoders que garanteixen la reproducció ampliada del capital com a conjunt de relacions socials.

5. CONSCIENCIACIÓ O COMUNICACIÓ

22. Partint del que s'acaba d'exposar, s'ha de tenir molt clar que resulta extremadament difícil lluitar contra aquest complex sistema d'adoctrinament que abasta la vida sencera de les persones, des que neixen fins que moren, si no es trenca d'entrada amb la seva lògica interna i si no es parteix d'un altre principi oposat radicalment a aquest. Estic plantejant el dilema entre conscienciació i alienació. La tasca comunicadora de l'esquerra revolucionària ha de ser buscar la conscienciació abans que la simple *comunicació*, i ho ha de fer no només des del mitjans tradicionals de premsa, que també, sinó creant tots els focus socials possibles de conscienciació col·lectiva.
23. La diferència entre conscienciació i comunicació radica en el fet que la primera busca arribar al fons de l'estructura psicopolítica alienada per ajudar-la en el seu autoalliberament mitjançant la pràctica col·lectiva, mentre que la segona, la simple acció de comunicar coses, idees, programes, etc., encara que siguin progressistes o fins i tot revolucionàries, generalment es limita al nivell conscient de l'estructura psíquica de masses i sempre des d'uns mitjans que no difereixen gairebé en res, pel que fa a la forma, de la resta de la premsa establerta: periòdics, revistes, alguns programes de ràdio quan és possible, una mica o gens de televisió, etc. Però la diferència bàsica radica en la qüestió que la conscienciació insisteix en l'aprenentatge mitjançant la pràctica i que la comunicació es basa en la recepció passiva d'un missatge crític.
24. Si haguéssim de posar un exemple clàssic que mostrés directament la diferència entre un model i l'altre, el de conscienciació enfront del de comunicació, parlariem de la distància que separa, d'una banda, el *Què fer?* de Lenin i la pràctica bolxevic al respecte, i, de l'altra, el model de premsa crítica en la forma però conformista en el fons de la socialdemocràcia europea en aquells mateixos anys (finals del segle XIX i principis del XX). El primer, el bolxevic, era una adequació de les indicacions que apareixen a la premsa marxista des del 1848 a les

condicions clandestines russes de l'època: estar present en tots els conflictes, en totes les lluites, treballar-hi des de dins respectant els seus objectius i ritmes però insistint en el punt que les uneix, perseverant en el paper central de la consciència política i teòrica en la lluita contra la propietat privada. El segon, el socialdemòcrata, que va emergir amb força durant l'últim terç del segle XIX, buscava la comunicació electoral i l'acció cultural per augmentar la força parlamentària cada cop més deslligada de les lluites socials i de les mobilitzacions de masses.

25. El model socialdemòcrata, que formalment no renunciava a la teoria, va anar abandonant la lluita per la consciència revolucionària en el moment de prioritzar l'ascens mecànic i lineal en el sistema parlamentari sense qüestionar la legitimitat de l'estat burgès i, encara menys, de la propietat privada de les forces productives. Convençuda que la mera acumulació de vots facilitava la presa de consciència dels sectors menys actius de la classe obrera, la socialdemocràcia va supeditar la lluita de classes pràctica a la simple politiqueria parlamentarista i al creixement quantitatiu de les organitzacions del partit, dels sindicats, dels periòdics, etc., sense saber que mentrestant es debilitava la consciència revolucionària davant l'augment dels sistemes d'integració del capitalisme, dels efectes alienadors del fetitxisme, de la mercantilització de la subjectivitat, de l'ascens de l'economicisme reformista i del nacionalisme imperialista. L'esclat de la guerra del 1914 va posar al descobert totes les mancances d'aquest model, i l'opció contrarevolucionària i conservadora de la Segona Internacional després del 1918 el va acabar de rematar.
26. D'altra banda, la degeneració burocràtica de la revolució va suposar l'abandonament del mètode conscienciador bolxevic i el retorn a l'automatisme mecanicista dels bons temps de la socialdemocràcia. No hi ha dubte que dins d'una part del bolxevisme seguia latent la concepció mecanicista que tornaria a ser dominant a mesura que desapareixien els vells revolucionaris i la nova casta burocràtica prenia el poder. Si ens hi fixem bé, no van haver-hi diferències substancials entre les organitzacions socialdemòcrates i les estalinistes a l'hora d'enfrontar-se al nazifeixisme en el camp de la propaganda, de la comunicació i de la conscienciació. Exceptuant les diferències polítiques exteriors, que van arribar a ser brutals en alguns moments, pel que fa als mètodes per aturar l'ascens del nazifeixisme entre les classes treballadores, les diferències van ser petites,

perquè ni socialdemòcrates ni estalinistes van arribar a comprendre les forces subconscients i inconscients, irracionals, racistes, masclistes i sadomasoquistes activades i manipulades pel nazifeixisme, sempre dins d'un oportunisme cínic a l'hora d'apropriar-se dels contradictoris sentiments nacionals de les masses i dels incoherents recels i odis classistes contra un capitalisme abstracte.

27. No és casualitat que, enfront del mecanicisme economicista i superestructural estalinista i socialdemòcrata, només algunes minories agrupades al voltant de revolucionaris com Trotsky, Gramsci, W. Reich, W. Benjamin (i pocs més), amb les seves diferències mútues, compreguessin l'extrema gravetat del problema i la urgència per replantejar completament els objectius, l'estratègia, la tàctica i els mètodes en l'acció conscienciadora. El pitjor de tot és que després del 1945, en el capitalisme europeu, les dues grans forces politicosindicals, els partits socialistes i els partits comunistes, no van variar en absolut el seu mètode propagandístic, sinó que el van ampliar al màxim. Dels dos blocs, el segon —l'estalinista, que després s'anomenaria eurocomunista— era el que més es va abocar a repetir els vicis i errors del mètode inicialment desenvolupat per la Segona Internacional a finals del segle XIX. Una de les raons de la seva extinció històrica radica en la impotència per desenvolupar una pràctica de conscienciació revolucionària inserida en les formes d'explotació quotidiana que patien i pateixen les classes treballadores.

6. AUTOORGANITZACIÓ I CRÍTICA

28. Això no obstant, mentre els moviments obrer i revolucionari s'estaven debilitant a grans trets en el capitalisme més desenvolupat —cosa que no vol dir que desaparegués la lluita de classes—, en extenses àrees del planeta tenien lloc guerres revolucionàries d'alliberament nacional i social molt dures, així com molts altres conflictes menys intensos i durs que aquestes guerres històriques, però molt superiors a les eurooccidentals. No és casualitat que, primer, aquestes lluites tinguessin lloc en contra del dogma estalinista i eurocèntric, trencant i superant les seves limitacions, i, segon, que poguessin superar-les perquè van aplicar el més essencial del mètode conscienciador marxista i bolxevic, encara que sense copiar-lo al mil·límetre, adaptant-lo a les seves condicions.

29. En què consistia aquest mètode? Recordem que al *Manifest Comunista* s'insisteix en la ineludible necessitat que els comunistes participin en totes les lluites sense caure en sectarismes, però que en totes hi treguin a la llum el paper central de la propietat privada de les forces productives, la importància clau de publicitar els objectius comunistes, de no callar, d'orientar totes les forces cap a la presa del poder, la destrucció de l'Estat i la constitució del proletariat, internacionalista per essència, en classe nacional però no en el sentit burgès, en classe dirigent de la nació. Recordem les anàlisis de Marx de començaments del 1850 sobre la revolució permanent, i les seves anàlisis sobre la Comuna de París del 1871. Recordem també la insistència de Lenin en l'acció dins de les fàbriques, els pobles, les escoles, etc., i en la denúncia sistemàtica de totes les explotacions i injustícies des d'uns criteris precisos de construcció d'un poder proletari basat en els soviets, juntament amb la seva afirmació que l'imperialisme aguditzarà les lluites d'alliberament en què els forma-soviets també tindran una funció conscienciadora decisiva a pesar de ser soviets de camperols en països molt poc industrialitzats.
30. Convé recordar que el sovietsisme no és sinó una de les formes de definir la pràctica de l'autoorganització de grups, de classes i de pobles oprimits. Soviets, consells, comunes, assemblees, etc., són sinònims de la mateixa experiència històrica que, en el capitalisme, es remunta als orígens de les lluites socials i que, abans del capitalisme, es remunta a les primeres formes socials humanes. L'autoorganització recorre absolutament tota la història perquè espècie humana i autoorganització humana són gairebé el mateix, fins al punt que, amb l'escissió entre explotadors i explotats, sorgeixen dues formes oposades d'autoorganització: la del poder i la de les masses oprimides.
31. En última anàlisi, l'autoorganització humana se sustenta en la solidaritat comunitària de la nostra espècie, secret de la seva autogènesi. Són les condicions concretes de cada època les que determinen les formes que adquireixen les diferents pràctiques autoorganitzatives, però totes, en síntesi, ens remetent a quelcom central com és la solidaritat col·lectiva del grup que s'organitza ell mateix. Com veurem més endavant, l'avanç de la *consciència en si* del col·lectiu a la *consciència per a si* depèn de la sort pràctica de l'enfortiment de la seva solidaritat interna. Tots els poders opressors, des del seu sorgiment històric, s'han obsessionat a destruir com

abans millor la solidaritat col·lectiva de les masses explotades i a intentar evitar que aquesta ressurgeixi. Recordem, per exemple, com a començaments del 1983 el PSOE va deixar constància escrita en el seu Pla ZEN de la necessitat de «tractar de trencar la solidaritat comunitària» del poble basc.

32. Una de les característiques de l'autoorganització és que genera un sistema propi de comunicació, que no depèn dels sistemes d'adoctrinament de la classe dominant, del patriarcat i de l'estat ocupant. Ben al contrari, l'autoorganització exigeix la seva comunicació interna pròpia i independent. Més encara, atès que l'autoorganització, si ho és, es basa en un procés simultani d'autogestió, autodeterminació i autodefensa, per aquesta mateixa raó tota pràctica comunicativa és al mateix temps pràctica conscienciadora, d'aprenentatge de quelcom nou, d'agafar les regnes de la vida col·lectiva i individual, d'emancipar-se de la tutela i de la dominació del poder opressor. No és casualitat, de cap manera, que les lluites que han triomfat en la història s'hagin basat en la independència política dels seus membres, és a dir, en la seva autoorganització, en la seva no dependència del poder al qual s'enfrontaven.
33. L'autoorganització exigeix pràctica conscienciadora abans que simple comunicació perquè autoorganitzar-se, és a dir, independitzar-se, és superar la mercantilització, deixar de ser mercaderia, objecte passiu, i emancipar-se com a subjecte actiu. L'objecte passiu, la mercaderia i el fetitxe, existeixen, però el subjecte actiu, sigui individual o col·lectiu, viu. L'objecte passiu rep ordres i instruccions, rep *comunicats*, mentre que el subjecte actiu només atén a raons, a arguments i a debats conscienciadors. No pot ser d'una altra manera perquè l'activitat exigeix i implica contrast amb allò nou, amb el que existeix a fora, però també requereix creació d'allò nou, del que no existeix però està pensat per la teoria. La vida és praxi, diversificació i creació.
34. Comprendrem millor aquest procés si estudiem les interaccions entre organització, gestió, determinació i defensa que s'estableixen i es caracteritzen en tota praxi alliberadora. L'autoorganització trenca amb les normes dominants que obliguen els objectes a fer només allò que està permès; per tant, autoorganitzar-se és viure com a subjecte conscient que trenca amb l'ordre exterior. Però l'autoorganització només és viable si va

unida a l'autogestió, és a dir, a l'autoadministració, a la no dependència de la burocràcia dominant, opressora. Sense autogestió és impossible una vertadera autoorganització, de la mateixa manera que ambdues són inviables sense l'autodeterminació, que les recorre internament. Decidir per un/a mateix/a sobre el propi futur és típic dels subjectes conscients, no de les mercaderies, dels objectes passius que es limiten a obeir el que el poder decideix sobre ells/es i el seu futur. Autodeterminar-se és ser conscient de la llibertat i la independència pròpies i practicar-les. Per tant, la consciència de si i per a si és clau. Ara bé, la consciència no serveix de res si no exerceix l'acció, perquè aleshores no hi ha praxi. No existeix consciència si no s'és conscient de la necessitat de la pròpia defensa, de l'autodefensa com a garantia de la llibertat pròpia.

7. CONTRAPODER, PRAXI I IDENTITAT

35. Si poguéssim analitzar amb cert detall la interacció entre aquests quatre components de la praxi col·lectiva i individual, veuríem que un dels seus punts bàsics és el de la dinàmica ascendent que va del contrapoder inicial a la creació d'un poder nou, qualitativament diferent de l'opressor que existia fins aleshores, passant per situacions de doble poder i poder popular. Cap dinàmica que ascendeixi des de l'autoorganització a l'autodefensa, integrant-les, ho és si al mateix temps no suposa un contrapoder, per reduït que sigui. Això és degut al fet que, més d'hora que tard, els interessos del poder oficial i els interessos del col·lectiu que inicia la seva autoorganització i que pretén frenar o condicionar els abusos del poder dominant acaben xocant. Tard o d'hora s'iniciarà un xoc de forces entre el col·lectiu autoorganitzat que va ampliant la seva influència social i el poder establert, sempre que el primer no es resigni a perpetuar l'ordre explotador. L'autoorganització, com a contrapoder, és, per aquest motiu, l'única alternativa que té per avançar en els seus objectius i, alhora, per augmentar les seves forces d'autodefensa.

36. Per *contrapoder* entenem el simple fet de creació d'una força col·lectiva, d'una solidaritat comunitària capaç d'enfrontar un programa alternatiu al poder opressor existent. Sigui a un nivell col·lectiu molt reduït, o bé a escala personal i individual, el contrapoder sorgeix quan l'autoorganització bàsica és capaç d'obligar el poder opressor al qual s'enfronta a tenir en compte aquesta nova realitat resistent i contrària. Sempre que aquest

col·lectiu autoorganitzat insisteixi a aconseguir els objectius pels quals i per als quals ha sorgit, sempre que no es rendeixi, la tendència a l'inevitable xoc amb el poder dominant estarà oberta. Un xoc que pot ser simplement legal, pacífic i institucional, però que evolucionarà cap a maneres més dures en la mesura que no cedeixi cap de les dues forces enfrontades.

37. Ben aviat, el poder dominant comprèn que aquest col·lectiu pot transformar-se en un perill, en una amenaça, i actua avançant-se. Al mateix temps, aquest grup o col·lectiu pren consciència que només augmentant la seva influència, mobilització i acció planificada en el temps pot avançar en els seus objectius. D'aquesta manera, per la dialèctica de l'agudització de les contradiccions, el col·lectiu ha de prendre consciència d'actuar com a contrapoder o retrocedir, integrar-se en l'ordre que combat o desaparèixer. Aquesta tendència s'aguditza i s'accelera en la mesura que augmenta l'autoorganització, en la mesura que aquest col·lectiu aprofundeix en la seva independència de gestió i de decisió sobirana, no dependent del poder sinó autodeterminada i independent. Una vegada es troba en aquestes fases de tensió, l'autodefensa sorgeix com el punt crític en el qual es decideix la sort del procés sencer.
38. El trànsit de contrapoder a doble poder es realitza en la mateixa dinàmica: quan l'ascens de la capacitat de mobilització és tal que obliga el poder existent a tenir sempre en compte els grups i col·lectius autoorganitzats, connectats entre si i dotats d'un projecte estratègic. Les situacions de doble poder són característiques de les fases d'ascens revolucionari, quan la classe dominant comprèn que està perdent la iniciativa, que les seves mesures xoquen amb resistències massives, i que, en realitat, existeix un divorci entre l'estat i el poble, ambdós funcionant pel seu compte i preparant-se per al xoc frontal. Les situacions de doble poder són curtes, vibrants i en tensió creixent perquè acostuma a guanyar el que colpeja abans, o el que comet menys errors.
39. El doble poder no és una altra cosa que el xoc entre l'autoorganització del poble treballador i la classe burgesa autoorganitzada en el seu estat. Si guanya el poble, s'estableix el poder obrer i popular que ha de donar pas ràpidament a un altre poder independent de l'Estat burgès. Freqüentment, el poder popular inicia el seu caminar accedint només al govern, però no pas controlant els aparells de l'Estat, i menys encara els repressius, que

obeeixen els seus amos burgesos. Aquests esperen qualsevol error o debilitat del govern popular per degollar-lo i, amb ell, exterminar les organitzacions revolucionàries, els sindicats i els moviments de masses, acabar amb les llibertats i destapar la dictadura burgesa que sempre s'amaga sota la democràcia burgesa.

40. Al llarg d'aquesta dinàmica, el debat, el contrast, el pensament autocrític amb els errors propis i crític amb les maniobres del poder injust que es combat, tota aquesta praxi va aprofundint en les contradiccions subjectives i objectives, i el col·lectiu aprèn a alliberar-se en la mesura que ajuda a alliberar-se a la societat, al poble i a la classe explotada als quals pertany. Aquesta i cap altra és la teoria marxista de la presa de consciència que ascendeix de l'*en si* fins arribar al *per a si*. No es pot interpretar aquest procés com un determinisme mecanicista i economicista lineal, que avança ineluctable cap a la victòria, sinó que ha de ser vist com una lluita permanent en la qual les aturades i els fracassos transitoris poden derivar ràpidament cap a una derrota abassegadora o cap a un estancament que acabi podrint per dins les forces revolucionàries.
41. Si poguéssim analitzar amb cert detall la interacció entre aquests quatre components de la praxi col·lectiva i individual, veuríem que un altre dels seus punts bàsics és el de la conscienciació revolucionària com a única alternativa possible al sistema d'adoctrinament del poder opressor. Són dos models irreconciliables perquè el primer, la conscienciació, busca acabar amb el fetitxisme, amb la reducció de tot a simples coses externes que dominen les persones, com a requisit inexcusable per aconseguir que siguin conscients de si, autoconscients. L'adoctrinament, al contrari, busca reforçar en tot moment el servilisme, la dependència i la submissió inherent al subjecte passiu, a les societats alienades i deshumanitzades que funcionen en immensos mercats en els quals es reproduïxen àmpliament les condicions de producció capitalistes.
42. Si poguéssim analitzar amb cert detall la interacció entre aquests quatre components de la praxi col·lectiva i individual, veuríem també que un altre dels seus punts bàsics és el de la lluita per la (re)construcció de la identitat oprimida. La identitat col·lectiva es va escindir en dos quan es va trencar la societat entre minoria explotadora i majoria explotada, de la mateixa manera que també ho van fer l'ètica i la moral. Des d'aleshores, una

constant de les masses, sexes, classes i pobles oprimits ha estat la de lluitar per la (re)construcció de la seva identitat. D'una banda, la identitat sempre s'està construint i va desapareixent, canviant, naixent i morint perquè és mòbil i pateix tota una sèrie de pressions i atacs des de la identitat opressora, que vol imposar-se com l'única. Però, d'altra banda, al mateix temps que crea components identitaris nous, sempre busca en el passat, en els components progressistes de la identitat que han estat reprimits pel poder, silenciats i desprestigiats, i hi busca noves forces per respondre millor i amb més amplitud a les noves exigències. És per això que s'ha de parlar de (re)construcció permanent de la identitat oprimida.

43. La lluita per la identitat es fa mitjançant l'actuació de la memòria del poble, memòria de lluita i de resistència, memòria que ajuda a autoorganitzar-se perquè les generacions més grans, les dones i els homes d'edat que han lluitat en els seus temps contra l'opressió, han guardat les lliçons que en van aprendre i les transmeten a les seves filles i els seus fills. Memòria que actualitza la consciència, que la reforça i la corregeix amb el record dels seus errors antics perquè no es tornin a cometre. Un col·lectiu, el que sigui, que perdi la seva memòria de lluita i orgull, les seves tradicions de resistència, es desorienta i tendeix a caure ràpidament en els cants de sirena de les promeses reformistes i del poder opressor.
44. Doncs bé, amb les seves dificultats, llacunes i deficiències internes, amb tots els seus ritmes propis i amb les seves característiques exclusives, no obstant això, tots els processos revolucionaris que han avançat significativament han complert en major o menor mesura amb aquestes constants d'autoorganització, de poder popular i d'identitat. Han estat elles les que els han garantit, d'alguna manera, que minvés la capacitat de manipulació del poder sobre les masses, la seva capacitat d'engany. Han estat les que, a la inversa, han facilitat pràctiques de conscienciació revolucionària basades en la pròpia experiència quotidiana i vital dels col·lectius implicats en el seu autoalliberament.

8. EUSKAL HERRIA COM A EXEMPLE

45. Si ens hi fixem, a Euskal Herria s'han practicat amb una resolució tenaç aquestes constants d'autoorganització, poder popular i identitat en tot allò relacionat amb les pràctiques conscienciadores. I ho ha estat i està sent-ho precisament en un context en el qual la guerra bruta i el terror d'Estat, la

guerra de baixa intensitat i de manipulació psicopolítica de masses, la propaganda aplicada com a ciència i indústria de l'alienació, etc., són constants en augment des que el franquisme va aplicar els principis de la propaganda nazi, reforçats per la tremenda sapiència de la teledirecció de les misèries, pors i angoixes de les masses que ha acumulat l'Església catòlica durant dos mil·lennis de terrorisme simbòlic i freqüentment material.

46. Si ens hi fixem, encara que sempre hi ha hagut una especial preocupació en el nostre poble per mantenir mitjans propis de comunicació lliure i crítica, el cert és que s'han caracteritzat per mantenir diverses línies conscienciadors si com a tal entenem l'esforç per descobrir les raons sociohistòriques de l'opressió nacional d'Euskal Herria, les raons de la seva lluita per (re)construir la seva història i identitat i, al mateix temps, les contradiccions classistes de tot tipus que determinen la decidida opció col·laboracionista de la burgesia basca. No fa falta dir que dins d'aquesta panorama hi actuen altres contradiccions que poden generar consciència revolucionària, com són, per exemple i sobretot, l'explotació patriarcoburguesa, la crisi mediambiental, etc.
47. Sóc de l'opinió que una de les raons dels repetits fracassos espanyols i francesos per acabar amb la consciència basca mitjançant la indústria de la manipulació psicopolítica, a més de la repressió accentuada i altres recursos socioeconòmics, etc., radica en l'arrelament profund d'aquest complex format per l'autoorganització, el poder popular i la identitat col·lectiva. Destruir aquestes arrels socials, acabar amb elles imposant un desert quotidià, és un vell somni de tot poder opressor. Recordem una vegada més com un dels objectius prioritaris, per no dir el decisiu, en què insistia el Pla ZEN elaborat pel PSOE a inicis del 1983 era precisament «tractar de trencar la solidaritat comunitària» del poble basc, és a dir, imposar una soledat, aïllament i insolidaritat absoluts de la persona-mercaderia.
48. A Euskal Herria, la tendència social a l'autoorganització sorgeix de dos grans impulsos que han confluït en la situació actual. Per ordre cronològic són aquests: el primer, la pervivència de costums col·lectius de treball en comú, d'associacionisme i autoorganització camperols basats en les restes

de terres comunals que exigien relacions socials de producció adequades a la seva feina. El segon, la tendència a l'autoorganització inserida en la classe treballadora com a tal i que, segons hem dit, ens remet a les primeres lluites proletàries. De fet, en bona mesura, és la memòria d'autoorganització camperola que s'havia mantingut, per bé o per mal, en el primer moviment obrer d'entre les acaballes del segle XVIII i la primera meitat del segle XIX la que explica la relativa facilitat amb què les masses treballadores recorrien a l'assemblearisme, al consellisme, etc. La repressió del moviment sindical, la seva no-burocratització, facilitava la pràctica de l'assemblearisme com a única alternativa.

49. Així com a l'imperi tsarista van ser les restes de memòria de les comunes camperoles les que van facilitar l'aparició dels soviets el 1905, per citar un exemple innegable, també en la primera industrialització basca i en les primeres lluites classistes desesperades a finals del segle XIX van tenir especial influència els costums comunalistes encara vigents en bona part del jove proletariat d'origen camperol, gran part del qual encara mantenia relacions directes amb el seu entorn familiar. Recordem que les masses camperoles basques van resistir desesperadament durant un segle els successius atacs militars francesos i espanyols destinats, entre altre coses, a privatitzar les terres comunals que encara existien per lliurar-les a l'emergent burgesia autòctona unida als invasors.
50. Insistim que es tracta d'una experiència resistent comuna, amb tots els seus alts i baixos, a tots els pobles precapitalistes que van ser sotmesos al procés d'acumulació originària de capital, que van ser envaïts per estats capitalistes, que es van haver d'enfrontar a la privatització dels seus comunals supervivents, etc. Una resistència similar recorre quasi tota la història del colonialisme i de l'imperialisme capitalista, i és una de les raons que expliquen la presa de consciència de les ètnies i nacions denominades actualment com a *originàries*.
51. En el cas basc s'hi ha d'afegir, a més, un altre component fonamental per explicar la supervivència d'aquests costums: el contrast absolut entre la llengua basca i les llengües indoeuropees, que va facilitar que les paraules basques que fan referència directa al treball comunitari no fossin integrades per les llengües estrangeres. Això va fer que només la destrucció i l'extinció de l'euskera pogués assegurar el triomf definitiu de la

total privatització material, cultural, simbòlica i referencial inherent a la forma de la vida burgesa. La facilitat relativa amb què el poble treballador basc ha recorregut a formes d'assemblearisme i autoorganització per resoldre els seus problemes, des de les festes i situacions veïnals fins als moviments euskaltzales, culturals, proamnistia, salarials i sindicals, polítics, ecologistes, etc., s'explica en part per aquesta tradició anterior assentada en la llarga pervivència de certes relacions socials de producció adequades a la feina en les terres comunals del pobles.

52. Però, a més, a aquestes tradicions pràctiques s'hi ha de sumar la pròpia capacitat d'inventiva d'un moviment obrer jove, brutalment explotat des de la seva formació a finals del segle XIX, que no va tenir altre remei que organitzar-se per si mateix per resistir a l'explotació salvatge, a una repressió policíaca i parapolicíaca implacable, i a una dominació cultural i lingüística que amenaçava d'exterminar la seva identitat nacional en molts pocs anys. Sense gaires canvis, aquestes han estat les condicions estructurals en què ha hagut de desenvolupar-se el poble treballador basc i la classe obrera dins d'aquest. Fins i tot sota la monarquia imposada per la dictadura franquista, i les seves *llibertats*, fins i tot així, les restriccions de drets han estat sistemàtiques contra les pràctiques d'autoorganització.
53. Per últim, també cal tenir en compte que durant els molts anys de la dictadura franquista, especialment des de mitjan anys seixanta en endavant, sectors de la petita burgesia i de professions liberals, així com alguns empresaris mitjans, van ajudar econòmicament a la denominada *resistència basca*, facilitant l'aparició de mitjans conscienciadors clandestins editats per grups que serien l'embrió dels moviments populars, sindicats i partits que creixerien una mica més tard.
54. Va ser aquest magma social el que va assentar aquella pràctica col·lectiva de pas d'informació de boca-orella en barris, fàbriques, barris, comerços, universitats, etc., que es va acabar coneixent com *ràdio makuto* i que va arribar a tenir més credibilitat que els mitjans oficials de propaganda. Sense magnificar aquesta pràctica que amb certa freqüència derivava en rumorologia infundada, sí que cal reconèixer que va ser una alternativa imprescindible per mantenir viva l'esperança popular i per deslegitimar el franquisme mitjançant acudits, comentaris crítics i informacions que, tot i

tenir difícil contrastació, sí que gaudien de més credibilitat que la premsa oficial.

55. Va ser sobre aquesta base tan diversificada i interrelacionada que va començar a formar-se una xarxa de mitjans clandestins o semiclandestins d'expressió dels grups que actuaven vorejant els límits de la dictadura o directament contra ella, en defensa dels drets democràtics. Després de la primera onada de vagues i lluites massives pels volts del 1947 i després, va sobrevenir un lògic refredament de la resistència, que mai va desaparèixer del tot i que renaixia al voltant de determinades dates emblemàtiques. Per a mitjan dècada dels seixanta ja hi havia símptomes clars d'inici d'una nova fase de lluites que va irrompre definitivament en les mobilitzacions contra el consell de guerra de Burgos.
56. Múltiples formes d'autoorganització van permetre que el poble basc es dotés de tants altres mitjans d'informació i conscienciació. No té sentit divagar sobre què va ser primer, si l'ou de l'organització clandestina que s'arriscava al crear un full volant o la gallina dels moviments col·lectius que envoltaven i integraven aquests grups. En general, de la fusió d'ambdós sorgien resistències més assentades i autoorganitzades i, com a efecte de tot el procés general, el poble es va anar dotant de mitjans propis de conscienciació. Mentre la premsa, la ràdio, la televisió, l'educació i, fins i tot, l'Església franquistes perdien influència, per la banda contrària augmentava l'eficàcia de la conscienciació popular.
57. Van anar sorgint focus de contrapoder inicial en molts llocs —fàbriques, barris i pobles, universitats, etc.— i fins i tot dins mateix de la premsa franquista hi van aparèixer resistències. I encara que no tots aquests focus tenien el seu propi mitjà d'informació, sí que existia una considerable *oferta de mitjans* d'informació crítica i conscienciadora al respecte. Però la burgesia era molt conscient que no podia permetre per molt temps aquella explosió de llibertat: un dels primers objectius de l'anomenada *transició democràtica* va ser el d'instaurar el seu monopoli de premsa però amb una nova legitimitat. Per fer-ho, va tenir l'inestimable suport del reformisme politicoindustrial, de la socialdemocràcia i de l'eurocomunisme.
58. No obstant això, l'instrument decisiu en mans de la burgesia per reinstaurar el seu monopoli mediàtic va ser el de l'aliança entre la propietat

privada i l'Estat espanyol. La desprestigiada premsa franquista va ser sacrificada en gran mesura, al mateix temps que es creaven nous mitjans per servir el mateix amo. Simultàniament, el reformisme, el Partit Comunista sobretot, tancava tots els focus d'autoorganització que podia, clausurant els seus mitjans de conscienciació i imposant una única informació vertical i dogmàtica, la que justificava la claudicació davant la monarquia, l'exèrcit i el capital. A començaments dels vuitanta, amb el Govern en mans del PSOE, havia culminat quasi definitivament la *normalització*, excepte a Euskal Herria.

59. Com ja hem dit, l'objectiu prioritari del PSOE des d'aleshores va ser el d'acabar amb la *solidaritat comunitària* basca, perquè sabia que era aquesta la que sustentava la força dels mitjans de conscienciació populars. Desenes de milers de persones sufragaven els costos de realització i repartiment de diferents mitjans horitzontals de discussió i informació crítica. Així com havia succeït a l'Estat, el PSOE va obtenir, ben aviat, l'ajuda incondicional de la burgesia regionalista i autonomista i del reformisme. La criminalització dels mitjans alternatius es va endurir cada cop més, al mateix temps que eren sotmesos a un setge institucional i empresarial absolut destinat a aconseguir la seva asfixia econòmica. En veure que no podien tancar-los amb aquestes tàctiques *normals* de repressió indirecta, van decidir passar a la repressió política directa.
60. El capital no pot permetre que funcionin pràctiques de contrapoder informatiu que, en determinades circumstàncies, arribin fins i tot a ser veritables dobles poders que debiliten l'efectivitat de la indústria de la manipulació mediàtica. Hi ha hagut moments crítics en la història basca recent en els quals la premsa popular ha intervingut com un veritable doble poder. Per exemple, la lluita mediàtica sobre l'energia nuclear i la central de Lemoiz; la lluita entorn dels referèndums constitucional i autonòmic i sobre l'OTAN; la denúncia de la tortura, la repressió, la dispersió carcerària i la venjança estatal contra familiars i amics de presos; la lluita mediàtica entorn de la nova autovia Irurtzun-Andoain, i en general pel que fa a tots els moviments populars i socials, i un llarg etcètera impossible de resumir aquí.
61. En el fons, el que aquí es lliura és un combat a mort entre la capacitat de (re)construcció de la identitat basca amb base a la seva solidaritat

comunitària, i la capacitat de l'Estat per destruir-la, espanyolitzant la població, o per, en fracassar aquesta prioritat, diluir-la de manera que quedi reduïda a una mera *peculiaritat regional* inserida definitivament en la identitat espanyola. Va ser precisament un grup d'intel·lectuals del PSOE qui, a finals dels vuitanta, va plantejar amb cruessa la necessitat d'aturar el creixement de la identitat basca que s'estava donant dins de la societat. Podem discernir diversos eixos mestres en la creixent pressió espanyolitzadora posterior: lligar ben curt el sistema educatiu de la CAV i de Nafarroa, sobretot vigilant les ikastoles; desprestigiar, fins i tot mitjançant el racisme més groller, tot allò relacionat amb la identitat basca fins a arribar a negar l'existència històrica del poble basc com a tal; atacar més durament els mitjans de premsa popular, etc.

62. La pressió contra l'autoorganització basca ha anat en augment els últims quinze anys. Després del tancament de mitjans crítics de premsa popular, es va dictar la Llei de partits polítics, i amb aquesta es va fer un salt endavant en l'atac a les ja molt escasses llibertats democràtiques supervivents. La llarga sèrie de judicis massius contra organismes civils i populars s'inscriu en la línia d'imposar el silenci, la censura i la passivitat. La política d'invisibilització, no només de l'esquerra abertzale sinó de qualsevol pràctica d'autoorganització popular, pretén ser el nus escorredor que tanqui la soga al coll d'Euskal Herria.

EUSKAL HERRIA, 31 de maig del 2008

Traducció a càrrec de Roger Sànchez Esteban, membre de [L'EIXIDA](#) (Sant Andreu, Barcelonès)

Correcció a càrrec de Laia Sánchez Amat, membre de [LA BURXA](#) (Sants, Barcelonès).